

Manifest UNESCO/IFLA o bibliotece wielokulturowej został przyjęty przez Konferencję Generalną UNESCO na 35 sesji w Paryżu w październiku 2009 roku.

Manifest UNESCO/IFLA o bibliotece wielokulturowej

Biblioteka wielokulturowa – droga do dialogu w społeczeństwie wielokulturowym

Spółeczeństwo, w którym żyjemy, jest coraz bardziej zróżnicowane. Obecnie na świecie istnieje ponad 6 000 różnych języków. Wraz z rosnącym z każdym rokiem wskaźnikiem międzynarodowej migracji, coraz więcej osób ma złożoną tożsamość. Globalizacja, wzrost migracji, szybsze sposoby porozumiewania się, łatwość przemieszczania się i inne siły oddziałujące w XXI wieku stanowią również czynniki sprzyjające różnorodności kulturowej w wielu krajach, w których wcześniej nie występowała bądź umacniająca już istniejącą wielokulturowość.

Przez „różnorodność kulturową” lub „wielokulturowość” rozumie się harmonijne współistnienie i oddziaływanie na siebie różnych kultur, przy czym kultura „powinna być postrzegana jako zespół cech duchowych i materialnych, intelektualnych i emocjonalnych, charakteryzujących społeczeństwo lub grupę społeczną (...). Obejmuje ona, poza sztuką i literaturą, sposoby bycia, formy współistnienia, systemy wartości, tradycje i wierzenia”.¹ Różnorodność kulturowa czy wielokulturowość stanowi podstawę zbiorowej siły lokalnych wspólnot i społeczności globalnej.

Różnorodność kulturowa i językowa jest wspólnym dziedzictwem ludzkości i powinna być pielęgnowana i zachowywana dla dobra wszystkich. Leży ona u podstaw wymiany, innowacji, kreatywności i pokojowego współistnienia narodów. „Poszanowanie różnorodności kultur, tolerancja, dialog i współpraca, w klimacie zaufania i wzajemnego zrozumienia są jedną z najlepszych gwarancji międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa”.² Dlatego wszystkie typy bibliotek powinny odzwierciedlać, podtrzymywać i upowszechniać różnorodność kulturową i językową na płaszczyźnie międzynarodowej, krajowej i lokalnej, wspierając w ten sposób dialog międzykulturowy i aktywne obywatelstwo.

Z uwagi na to, że biblioteki służą różnym potrzebom i różnym społecznościom, funkcjonują one jako centra edukacyjne, kulturalne i informacyjne. Uwzględniając różnorodność kulturową i językową, usługi biblioteczne kierują się przywiązaniem do zasad podstawowych wolności oraz równego dla wszystkich dostępu do informacji i wiedzy, w duchu poszanowania tożsamości kulturowej i wartości.

Założenia

W społeczeństwie globalnym każda jednostka powinna mieć możliwość korzystania z pełnej gamy usług bibliotecznych i informacyjnych. Uwzględniając różnorodność kulturową i językową, biblioteki powinny:

- służyć wszystkim członkom społeczności, bez dyskryminacji ze względu na dziedzictwo kulturowe i językowe;
- dostarczać informacje w odpowiednich językach i tekstach;
- umożliwiać dostęp do szerokiego zasobu dokumentów i usług reprezentujących wszystkie grupy użytkowników i wszystkie potrzeby;
- zatrudniać personel, który odzwierciedla zróżnicowanie społeczności i który ma wykształcenie pozwalające mu na pracę z różnymi grupami i służyć im.

W kontekście różnorodności kulturowej i językowej, usługi biblioteczne i informacyjne mają zarówno służyć wszystkim użytkownikom, kimkolwiek by byli, jak i oferować świadczenia przeznaczone specjalnie dla grup kulturowych i językowych, które mają ograniczony dostęp do tego rodzaju usług. Specjalną uwagę należy poświęcić grupom, które są często marginalizowane w społecznościach wielokulturowych: mniejszościom, osobom ubiegającym się o azyl i uchodźcom, cudzoziemcom z czasowym prawem pobytu, imigrantom zarobkowym i rdzennym wspólnotom.

Zadania biblioteki wielokulturowej

W społeczeństwie wielokulturowym należy położyć nacisk na wypełnianie podstawowych zadań związanych z informacją, alfabetyzacją, edukacją i kulturą, które polegają na tym, by:

- upowszechnić większą świadomość pozytywnej wartości różnorodności kulturowej i sprzyjać dialogowi kultur;
- popierać różnorodność językową i poszanowanie dla języka ojczystego;
- ułatwiać harmonijne współistnienie wielu języków, szczególnie poprzez naukę kilku języków od najmłodszego wieku;
- chronić dziedzictwo językowe i kulturowe oraz wspierać formy wyrazu, twórczość i upowszechnianie we wszystkich właściwych językach;
- wspierać ochronę tradycji ustnej i niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
- wspierać włączanie oraz uczestnictwo osób i grup, pochodzących z wszelkich środowisk kulturowych;
- wspomagać sprawność w korzystaniu z informacji w epoce cyfrowej oraz opanowanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych;
- promować różnorodność językową w cyberprzestrzeni;
- wspierać powszechny dostęp do cyberprzestrzeni;
- wspomagać wymianę wiedzy i dobrych praktyk w dziedzinie pluralizmu kulturowego.

Zarządzanie i działanie

Biblioteka wielokulturowa zakłada, że wszystkie typy bibliotek przyjmą całościowe podejście do usług. Podstawowe działania, które stanowią usługi biblioteczne i informacyjne na rzecz wielokulturowych i wielojęzykowych społeczności są działaniami głównymi, a nie „oddzielnymi” czy „dodatkowymi” i zawsze powinny mieć na uwadze zaspokajanie potrzeb lokalnych lub specjalnych.

Biblioteka powinna przyjąć politykę i strategiczny plan określające jej misję, cele, priorytety i usługi w powiązaniu z różnorodnością kulturową. Plan powinien opierać się na gruntownej analizie potrzeb użytkowników i zapewnieniu odpowiednich środków.

Działania biblioteki nie powinny być podejmowane w izolacji. Należy wspierać współpracę z grupami użytkowników i zapewnić udział osób odpowiednio przygotowanych zawodowo na szczeblu lokalnym, krajowym czy międzynarodowym.

Główne działania

Biblioteka wielokulturowa powinna:

- tworzyć zbiory oraz zapewniać usługi wielokulturowe i wielojęzyczne, w tym z wykorzystaniem nośników cyfrowych i multimedialnych;
- przeznaczyć środki na ochronę przekazu i dziedzictwa kulturowego, przywiązując szczególną uwagę do dziedzictwa kulturowego ustnego, niematerialnego i rdzennego;
- włączać, jako integralną część usług, programy wspierające kształcenie użytkowników, nabywanie sprawności w korzystaniu z informacji, narzędzia przeznaczone dla początkujących, dziedzictwo kulturowe i dialog międzykulturowy;
- poprzez systemy dostępu i organizację informacji, zapewniać dostęp do źródeł bibliotecznych w odpowiednich językach;
- opracować, na stosownych nośnikach i w odpowiednich językach, materiał marketingowy tak, by przyciągnąć do biblioteki różne grupy.

Personel

Personel jest aktywnym pośrednikiem ułatwiającym użytkownikom korzystanie z zasobów biblioteki. Należy mu w związku z tym zapewnić szkolenie zawodowe i ustawiczne kształcenie skupiające się na usługach dla społeczności wielokulturowych, komunikacji międzykulturowej, kształtowaniu postawy otwartości, przeciwdziałaniu dyskryminacji, a także na znajomości kultur i języków.

Personel biblioteki wielokulturowej powinien być reprezentatywny dla cech kulturowych i językowych charakterystycznych dla danych społeczności w celu uwrażliwiania na ich kulturę; powinien także odzwierciedlać społeczność, którą biblioteka obsługuje i służyć komunikacji społecznej.

Finansowanie, prawodawstwo i sieci współpracy

Zachęca się rządy i inne właściwe organy decyzyjne, by tworzyły biblioteki i sieci bibliotek oraz zapewniały im wystarczające finansowanie, aby mogły one oferować nieodpłatne usługi biblioteczne i informacyjne społecznościom wielokulturowym.

Usługi biblioteki wielokulturowej są w swej istocie globalne. Wszystkie biblioteki prowadzące działalność w tej dziedzinie powinny należeć do sieci lokalnych, krajowych i

międzynarodowych właściwych dla wypracowywania strategii. Dla zgromadzenia danych niezbędnych do podjęcia właściwych decyzji związanych z usługami i ich odpowiednim finansowaniem konieczne są badania. Wyniki badań i dobre praktyki powinny być szeroko rozpowszechnione w celu ustalenia zakresu usług, jakie biblioteka wielokulturowa powinna oferować.

Wdrażanie Manifestu

Spółeczność międzynarodowa powinna uznawać i wspierać misję promowania i zachowania różnorodności kulturowej i językowej realizowaną poprzez usługi biblioteczne i informacyjne.

Niniejszym prosi się decydentów wszystkich szczebli i społeczność bibliotekarzy na całym świecie o upowszechnianie Manifestu, stosowanie jego założeń i wypełnianie zalecanych w nim działań.

¹ Powszechna Deklaracja UNESCO o różnorodności kulturowej, 2001

² Ibid.